

SMÅSTADENS CHARM

En kontinental gågata, parkbänkar kring fontänen och försommarsolen. Hällans och Fårholmens låga och flacka stugstränder, den trivsamma skymningen under villaavslutningshelgen. Porten vid Aspegrens trädgård som leder till svunna tider. Fiskdammen i Skolparken. De smala gatorna i Skata där tiden går långsammare. Strandvägen i Gamla hamn. Klipporna i Fäboda och den friska havsluften oberoende årstid. After Eights somriga bandkvällar på den trivsamma innergården. Jakobs dagarnas vimmel på torget och i centrum. Det mjuka ljuset från tro, hopp och kärlek-symbolerna på Storgatan.

Det här kommer jag ihåg från Jakobstad, från en tid då jag besökte staden två-tre gånger per år, en gång vid mid- och sensommar och vid årsskiftet. Före utgången av förra årtiondet hade jag inte ens tänkt på Jakobstad som hemstad.

Då jag övervägde att bli egenföretagare kom jag ihåg hur mina journalistbekanta i regionen försäkrade hur trevligt småstadslivet är och hur tåget för dig smidigt både norrut och söderut från Bennäs. Beslutet var enkelt: dubbelt antal kvadratmetrar från ett hem i ett äldre hus som för 170 år sedan låg invid det dåtida centrum av Helsingfors till en ny adress nästan vid Jakobstads torg avgjorde saken. De bekanta erfarenhetsexperternas åsikter hade ändå en stor inverkan på att flyttbenägenheten ökade, vilket de som ordnar rekryteringsevenemang i regionen borde tänka på!

Många vänner som kommit på besök har konstaterat: "Det är som att åka utomlands". Känslan föds av tvåspråkigheten, mängden språk som talas, mångfalden av kyrkliga samfund och studenternas närvaro. För dem som kommer från inlandet förstärks intrycket av havsstränderna och klipporna, de urösterbottniska åkerlandskapen, trähusidyllen och klungan av gamla byggnader som brandstationen, stadshuset, tobaksfabriken och gymnasiet. Jämförelsen med utlandet berättar att staden är spännande. Efter nästan nio år tycker jag också fortfarande att Jakobstad är annorlunda, uppiggande och uppfriskande.

SMEKMÅNADERNA OCH -ÅREN

29 olika adresser. I så många bostäder har jag bott under mitt liv. Adresserna fördelas över ett drygt halvsekel, på åtta orter i två länder. Men när blir lägenheten och orten ett hem?

Jakobstad är den åttonde hemorten i mitt liv, min nuvarande adress är alldeles i stadens centrum. Jag är hemma från Jakobstads yngre kusin i Inre Finland, Äänekoski: ett par tiotusentals invånare, pappersfabrik, småindustri. Efter gymnasiet har jag hunnit studera vid universiteten i Jyväskylä, Tammerfors och Manchester, arbeta vid stadsbiblioteket i Joensuu, Nokia och Äänekoski, pyssla med kommunikation, statsförvaltning och nationella bibliotekstjänster och fungera som företagare några år. Av hemstäderna hittills är Manchester störst, äldst och ligger längst västerut, Joensuu längst österut. Den enda staden med metro är Helsingfors. Flest sjöar (160!) finns i Tammerfors, det äldsta universitetet (Kungliga Akademien i Åbo grundades 1640) i Åbo och den högsta backen (258 m) i Jyväskylä.

Trots sina varierande rykten har inte en enda av mina hemstäder varit a) inåtvänd b) främmande för nykomlingar eller c) avvisande. I alla åtta städer har det varit okomplicerat att lära känna ortsborna och det har funnits tillräckligt med service. Den ort som skiljer ur till sin fördel – och som för tillfället är mest kär – är absolut Jakobstad.

En några års vistelse i huvudstaden, den tredje i sitt slag, utmynnade för nästan ett decennium sedan i Jakobstad med en förhoppning om ett lugnt liv och arbete i egen takt. En del av spådomen gick fel: ett lugnt liv och företagande passar dåligt ihop, men staden tycker jag lika mycket om som på flytt dagen. Ett trähus byggt 1836, där man under årens lopp har fötts och dött, börjar vara det långvarigaste av bostäder och känns mest som hem.

Med det nuvarande tidsperspektivet kan man inte längre betrakta sin egen stad ur en utomståendes synvinkel, ögat och sinnet vänjer sig snabbt vid det de ser. Däremot kommer jag ännu ihåg vilka saker som överraskade under de första månaderna. Många av dem är balansen mellan synbart motsatta saker, vilket skapar en positiv spänning: hantverkarskapet och industrin, tillverkning av lyxprodukter och produktion av vardagliga saker, grillmat som duger också utanför regionen och fiskmåltider i gourmetklass, att värdesätta det gamla och att snabbt ta till sig nytt. Ingen annanstans har jag heller stött på kinesiska vårrullar som säljs i försäljningsvagnar under morgonnattens timmar! Och jag tror inte att jag på något annat ställe skulle ha hamnat i en svenskspråkig baptistförsamlings kör.

Många saker är enkla för den som flyttar till Jakobstad. Bolåneärendena i början sköttes smidigt vid banken, Concordia erbjöd en begynnande företagare värdefull hjälp och man behövde inte köa i veckor för ett nytt pass. Allt ligger nära till hands: kaféer och biblioteket fungerar som företagarens kontor, konserter, affärer, campus, parker, trädgårdar, trähus.

BYN I STADEN, ALLT ÄR NÄRA

I huvudstadsregionen skapas en image om bostadsområden som byar i staden, i Böle i Tripla-köpcentret, som i finska mått mätt är brett och högt, har man namngett hotellkaféet ”Kylä”. Jakobstads läge tätt på landsbygden och stadens kompakta storlek gör hela orten byalik på ett bra sätt. På Wikipedia definieras by bland annat som en ”permanent lokal helhet som formas av en liten bosättningsgemenskap” där ”relationerna mellan medlemmarna i gemenskapen är ganska starka, så personerna känner till varandras angelägenheter åtminstone i någon mån eller är intresserade av att veta”¹

Bland Sitras megatrender som publicerades i januari 2020 talas också om attraktionen mellan landsbygd och stad och om nya former av social gemenskap. Redan i samband med de globala trenderna som publicerades fem år tidigare talade man om social gemenskap som håller samman samhället och gemenskaperna. ”Traditionellt föreställer sig människor en familj, ett släkte, en by och en stam som gemenskaper. Gemenskap kan alltså anknytas till ett ställe eller ett ämne. Urbaniseringen har ändå ökat opersonligheten och många har tappat känslan av gemenskap.”² Något av den här gemenskapen finns ändå kvar och kan observeras i städer som Jakobstad. Eller kanske är jag själv del av en sådan nutidsstam, i vilken anknytning ger en känsla av samhörighet: en medelålders kvinna som ägnar sig åt kultur och är intresserad av samhällreliga saker? Stammar, gemenskaper och delaktighet upprepas i granskningen av megatrender – de är relevanta också med tanke på den multilokala nutidsnomaden som lever och arbetar på flera orter i varierande roller. För mig själv är ändå kopplingen till Jakobstad som hemort viktig i ekvationen.

---

¹ By. Översatt från finska. Wikipedia <https://fi.wikipedia.org/wiki/Kyl%C3%A4> adressen besökt 16.2.2020

² Gemenskap. Översatt från finska. Sitra <https://www.sitra.fi/aiheet/yhteisollisyys/> adressen besökt 17.2.2020

Själv lever och är jag ett uttryck, förutom för multilokalitet, för flera av megatrenderna som Sitra publicerade i januari 2020³: att teknologin utvecklas och når ut överallt i vardagen har gjort det nutida arbetssättet möjligt, också för min egen del. Man kan sköta mycket över internet, även om närvaro ändå fortfarande behövs. Jag hör också under rubriken befolkningen blir allt äldre och allt mer heterogen: som balanserande mellan löntagare och företagare kommer jag – förhoppningsvis – att hållas i arbetslivet längre än till den egentliga pensionsåldern.

Till vardagen i en byalik småstadserfarenhet hör att man i butiker och på kaféer snabbt kommer ihåg också en nykomling och betjänar denne obehindrat. Tågbussarna stannar utan frågor vid stamkundens hemdörr. Känslan av att vara stamkund är trevlig, vem av oss skulle inte vilja känna samhörighet med sin omgivning? Det här är den byalikheter som nämndes tidigare, i vilken gemenskapens medlemmar känner till varandras angelägenheter och är intresserade av dem. En annan sida av stadens litenhet är självfallet bristen på anonymitet: det är aldrig enkelt att helt försvinna i en folksamling eftersom man alltid möter någon man känner. Enligt den tidigare nämnda definitionen ”kan det vara svårt att bevara sina egna hemligheter i en sådan här gemenskap”. Man kan förstås också se det som att i en småstad är jag inte ensam, jag trygg, jag blir inte bortglömd.

Jag märker att jag bara hittar goda sidor i stadens byalika natur. En av dem är de korta avstånden. Jag har aldrig ägt en bil och jag använder offentliga trafikmedel alla arbetsdagar, vilket är över 100 stycken årligen. Jag minns tydligt då vi stod inför flytten till Jakobstad att våra lokala vänner förundrade sig över vår (dåvarande) brist på bil: ”men ni har så långt ti Prisma!” Först trodde jag det var ett skämt. Avstånd är ändå väldigt relativt. Ett avstånd på tre kilometer är ännu kärncentrum i en stor stad, här sträcker det sig till utkanten av staden och ännu vidare. Man kommer sig längre ut på landsbygden till fots! Ifall det i en stor stad är några kilometer till affären är servicen nära. Här finns åtminstone fem olika stora marknader inom en radie på en och en halv kilometer.

Jag ser på staden och stadens centrum ur fotgängarens perspektiv. Därifrån sett är situationen bra. I hemstaden – och på andra ställen – njuter jag av breda lättrafikleder, gågator och kaféer

---

³ Megatrender 2020 (på finska). Sitra <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2020/> sidan besökt 17.2.2020

som breder ut sig till gatan. Kulturkvarteret Södermalm är precis rätt ställe för mig att bo. På andra sidan vägen finns After Eight fullt av kaffe och evenemang, muséet med sina butiker ligger nära, arbetarinstitutet på gatan bredvid för att inte tala om campus. Speciellt gläder jag mig över det södermalmska samarbetet som man årligen ser under temadagen: företag, föreningar och offentlig service fungerar tillsammans, samarbetar. Under kulturkvartersdagen sköter alla den uppgift och roll som bäst tjänar helheten.

Jag har inte bott på en såhär strategiskt bra plats i en enda större stad. Man kan spontant fatta beslut om att gå på konsert ännu tio minuter innan konserten börjar. Hur en arbetsresenär hinner till regelbundet återkommande hobbyer har inte att göra med avståndet.

Arbetarinstitutets föreläsningar och kurser, körövningar, lämpliga rutter för löpning, simhallen, ett flertal gym och ledda gymnastikpass är alla på överkomligt avstånd. För en snart sextioåring som har god kondition är situationen utmärkt. För ett multilokalt liv, tidigare kallat atypiskt, en numera allt vanligare kombination av tidsbundna arbetsavtal på deltid och olika långa uppdrag som företagare, passar ett sådant här boende riktigt bra.

DISKUSSION OM STADENS CENTRUM

Den största förändringen och framfarten i stadsmiljön som Jakobstad varit med om på årtal har varit bygget av Jakob Center och torgparkeringen som ligger inom ett stenkast från min dörr. Det har varit väldigt intressant att följa med diskussionen kring projektet i Facebook-grupper och i tidningsspaltarna. I staden finns aktiva debattörer, tidvis mer positiva, stundtals med tendenser till negativitet, men alltid villiga att säga sin åsikt.

Jakobstads torg och dess öde som upplevs sorgligt har jämförts med såväl Kuopios som Karlebys torg i diskussionerna på sociala medier. Under de senaste åren då jag har rört mig runt om i Finland har jag själv också fäst speciell uppmärksamhet på vad som händer på torget: finns där försäljningsstånd, scener, bänkar och perenner? Jag erkänner att jag också har ondgjort mig över torgets asfalterade yta, vilket jag själv uppfattade som en enkel lösning. Men handen upp: hur många har träffat på ett annat underlag på torget i Finland? Inte är alla de andra torgen heller vackert stenbelagda.

En del av jämförelserna har varit orättvisa. En befolkning på ett par tiotusen räcker inte för speciellt många glasskiosker och ingen mängd försäljningsstånd hjälper då invånarna flockas i parker och på sandstränder eller trivs på sommarstugan, bakgården eller grannens grillplats

då det är sommarväder. Man måste också komma ihåg att torget länge var avstängt och en del av verksamheten flyttades till annat ställe, till viss del kanske permanent. Situationen påverkas också av ifall det på orten finns andra gemensamma offentliga rum, inomhus eller utomhus. Vi har gågatan och köpcentrumens parlament.

Ur dessa, tidvis smått deprimerande, debatter har gemensamma idéer, som plantering av blommor utanför rådhuset, fötts. (På tal om växter, i varje enkät som biblioteken har ordnat för unga och vid varje kundkväll har de unga önskat trivsel i de offentliga rummen. Ett tecken på trivsel är grönväxter, också för unga. Så har det varit i såväl Virmo, Karleby, Vasa som i Jakobstad!) Samtidigt som diskussionen pågick hade planeringen fortskridit i bakgrunden och i juliheftan fick sig torget ett ansiktslyft. Företagsamma företagare fyllde glaspaviljongerna som placerats på torget. Man har redan länge fått kaffe, glass, matportioner och läskande drycker vid torget.

Redan före torgrenoveringen hade jag ofta funderat på vilken min favoritplats i staden var eller vilken plats som är viktigast för mina vänner i deras hemkommun. Var det torget som planerats som offentligt rum, parken, ett ställe där man ska stanna upp eller ett gömställe, ett eget hemligt krypin, i naturen? Hur blir utrymmet ett ställe i staden? Hur vet du för vilket ändamål platsen är planerad? Hur blir en öppen plats ett torg, en gräsmatta park, en aula ett väntrum? Skyltar, ingångar och inredning ger ledtrådar för hur det är tänkt att man ska bete sig i utrymmet. Om det är tänkt att man ska trivas i det offentliga rummet finns där stolar, tidsfördriv och något att vila blicken på. Om man snabbt ska få ut kunden nöjer man sig med ståplatser och bänkar som inte lockar till vistelse. Då målsättningen är att få en besökare att bekanta sig med hela rummet bygger man upp en bana för kunden, så som möbeljätten i grannlandet eller en sportbutikskedja har gjort för att vägleda. Då man inte önskar långvariga sittare på offentliga platser, för att inte tala om trötta vandrare som lägger sig ner, är bänkarna i storstäderna planerade så att man inte får plats att ligga på dem. Formgivningen ger mer eller mindre tydliga ledtrådar för vad som är önskat och tillåtet. Vi behöver ledtrådar för hur vi ska agera.

Om ledtrådarna är tydliga är det ett ställe. Om du ser en öppen plats med parkeringsrutor, bilar och betongsuggor kan du snabbt resonera dig fram till att platsen inte är tänkt för människor utan för bilar. Om du ser en motsvarande öppen plats där det finns bekväma bänkar, träd och blomplanteringar utspridda är det lätt att sätta sig ner för att betrakta livet –

eller lugnet – runt omkring. Under den tid jag har bott i Jakobstad har man diskuterat just den här förändringen mycket: är stadens torg till för att människor ska trivas?

En ivrig diskussion kring ämnet visar att gemensamma utrymmen är viktiga. Diskussionen visar också att vi vill påverka. Det håller på att formas, och har redan skapats, andra kanaler för att vara delaktig och påverka än diskussionsgrupper på nätet, även om de också har sin givna plats. Det är klart att trivsel ökar välmåendet och en gemensam, delad omgivning skapar en känsla av samhörighet och gemenskap och därigenom trygghet i närmiljön.

SPRÅKBAD OCH HALVSPRÅKIG PATIENT

Utöver utveckling av torg och centrum väcker språket diskussion (sic). För många finsk- och svenskspråkiga är sfärerna två separata världar, i Finland och till och med i Jakobstad. För mig är de samma. Hemspråket med min svenskspråkiga **maka(/äkta hälft)** är ändå ur mitt perspektiv tyvärr finska. Hur som helst får jag tala det språk jag väljer och byta språk mitt i diskussionen. Jag har alltid beundrat hur smidigt det tvåspråkiga samtalet flyter i Jakobstad. Det var i själva verket en av de första sakerna som jag fäste uppmärksamhet vid då jag besökte staden. Jag känner mig välkommen, uppskattad och trygg på båda språken även om det är självklart att mitt hemspråk och modersmål finska flyter bättre för mig. Jag har sjungit i Madrigalen och Betania-kören, arbetat vid det finskspråkiga arbetarinstitutet, utbildat på finska och svenska i staden.

Jag vet nog att en språkmur står också i den här staden och det är inte en följd av att svenskspråkiga skulle hindra finskspråkiga eller finskspråkiga svenskspråkiga från att delta i evenemang och diskussioner. Ibland känns det ändå som att båda språkgrupperna gräver ner sig djupare i de gropar, som de själva har grävt. Visst finns de som deltar över språkgränserna, men traditionerna, strukturerna och nätverken styr i de välkända spåren. I Facebook-gruppernas diskussioner visar sig Jakobstad ibland som en stad där man förargas över bristen på service för finskspråkiga och misstänker att svenskspråkiga konspirerar vid förändringar i skolnätet. Om höstarna upprepas klagovisan över den lilla mängden kurser vid arbetarinstitutet på finska och man retar upp sig på mångfalden i det svenskspråkiga utbudet. I staden av diskussionsgrupper delar man in sig i dem som tvekar att överskrida språkgränser och i dem som modigt, utan språkkunskaper, ställer sig till yoga, danslektioner eller fäktningskurser på det andra inhemska. Diskussionernas Jakobstad är en stad där man

språkbadar aktivt och fungerar hindersfritt på två språk i ordkonst, gymnasium och arbetarinstitut.

Finns det språk i omgivningen? Vilket språk talar gågatan, torget eller Frams korsning? Hur syns servicens språk? Jag har lagt märke till hur uppfattningarna om finsk- eller svenskspråkigheten på olika platser eller för en viss service ändrar långsamt. Föreställningarna inverkar. Om man från tidigare har vant sig med att tänka på ett kafé eller en affär som svenskspråkig service, är uppfattningen ihärdig. Det här märktes speciellt tydligt då jag sammanställde Jakobstads kulturpolitiska program för några år sedan. Av kulturens utrymmen och aktörer var det speciellt biblioteket och biografen som sammanförde både finsk- och svenskspråkiga. De finskspråkiga nämnde Jakobstads finska arbetarinstitut och Pietarsaaren näyttämö och de svenskspråkiga nämnde After Eight, Galleri Gro och Arbis oftare än vad de finskspråkiga gjorde. Också Schauman-salen och Campus Allegro upplevdes som svenskspråkiga miljöer.

Men vart är jag välkommen? Jag upplever själv att överallt! Under nio år har jag förstått att det inte är så för alla. Båda sätten att närma sig är också nödvändigt: utrymmen som upplevs som "egenspråkiga" men som absolut för språkgrupper samman! För mig har intensiteten av språkdiskussionen varit överraskande eftersom det för mig personligen orsakar väldigt lite huvudbry: en person som arbetar, är av medelklass, hör till majoritetsbefolkningen, van med svenska från studier och arbetsliv har på många sätt en privilegierad position, också i det här hänseendet. Det finns ändå en situation där jag har fått en hälsosam påminnelse om hur det är att höra till minoritetsbefolkningen och vara tvungen att förlita sig på andras hjälp. Och nu talar jag inte om de första månadernas nervositet i fråga om dialekten, då pulsen höjdes om jag blev ensam med en lokal person som talade svensk dialekt: bäst var det att bara nicka leende till svar på alla kommentarer då man inte genast kunde avgöra ifall samtalspartnern hade ställt en fråga eller bara kommenterat vädret. Som finskspråkig har jag känt mig osäker endast under läkarbesök. Då jag för ett år sedan stod inför ett potentiellt allvarligt hälsoproblem och den första lediga tiden var hos en ung svenskspråkig läkare (som betjänade professionellt och med värme och empati på alla sätt och vis), var jag lättad då jag fick med mig en sjukskötare till mottagningen. Skötaren var svenskspråkig och kunde inte heller klara av alla översättningsuppgifter under diskussionen, men var åtminstone ett stöd för mig och jag kände mig lugnare. Jag kände verkligen inte att jag bemästrade begreppen som hörde till

saken på svenska. Jag förstår väl att alla skulle önska att de kunde få hälsovård på sitt eget språk. Annan service försöker jag gärna klara av på svenska och oftast lyckas jag också.

Då det finns ett par tiotusen invånare i staden och språkförhållandet är 55 % (svenska) och 38 % (finska) känns det ibland orimligt att vi som hör till minoritetsspråkgruppen kräver fifty-fifty-principen i allt. Evenemangen blir längre om mellansnacket upprepas ord för ord på båda språken, reklamen blir långa och breda, men det är klart att den officiella informationen ska skötas jämlikt både på finska och svenska; det här tar oss till parkkinointi-fenomenet: (Termen *parkkinointi* användes i tidernas begynnelse i marknadsföringen på sociala medier som finskspråkig felöversättning för parkering då parkeringsgrottan lanserades). Det är klart att utöver uppfattningar och historia så inverkar speciellt kommunikationen på föreställningen om servicens och platsernas språk! En känsla av att JAG har uppmärksammats, att jag är en värdefull kund och invånare.

Under de senaste åren har det blivit enkelt att kommunicera. Företag, föreningar och verk får ut sitt budskap snabbt och effektivt förutom i tidningsannonser, broschyrer och anslagstavlor också i sociala medier och i andra forum på nätet. Där ligger också risken med kommunikation: mellanhänderna, som översättare, språkgranskare och informatörer, som slöar ner informationsflödet är lätta att förbigå då publiceringen är smidig och det finns gratis översättningsprogram. Likgiltiga och stela maskinöversättningar går ofta igen på den som kommunicerar och det straffar sig att spara in på korrekturläsares arvode då tyrkfel och vaga uttryck, av vilka man inte kan avgöra om de är oavsiktlig eller avsiktlig humor, stjälar uppmärksamhet från sakinnehållet.

Ett kreativt språkbruk och finurliga nyord är uppfriskande. En likgiltig översättningspolitik och lite ditåt-uttryck däremot kan förarga så att mottagaren direkt fångas upp av konkurrenten. Eller helt låter bli att köpa, skaffa eller delta. En halvspråkig kommunikation bygger i alla fall inte upp det önskade varumärket och väcker inte förtroende för annonsören. Om den som kommunicerar är en myndighet, kanske mottagaren tänker: är jag inte en kund värd mödan, då man inte har ansett det nödvändigt att kontrollera och korrekturläsa språkdräkten. På Facebook kan språkanvändningen vara friare och mer informell än i en tryckt broschyr, men inte heller där ska man nedvärdera mottagaren – i så fall får denne lätt en känsla av att ifall man inte bryr sig om det här, är då allt annat i skick vid firman.

I privatpersoners kommunikation är det viktigaste att parterna förstår varandra och där hjälper lite good will. Företag och offentliga institutioner är en sak för sig. Ett dåligt språk kommunicerar att man inte värdesätter kunden. Också servicekvaliteten väcker misstankar om man inte har brytt sig om att satsa på kommunikationen. Alla gör förstås misstag, men ofta ser man kommunikation där det handlar om mer än små tryckfel. Språket är också en fråga om tillgänglighet, en obehindrad kommunikation är förståelig kommunikation. Utifrån invånarenkäterna som staden har låtit göra var ett av utvecklingsmålen jämställdhet mellan språkgrupperna i service och kommunikation. Staden har en viktig uppgift i att få alla invånare att känna sig lika hemma i Jakobstad⁴.

Det är svårt att ta tag i saken: ingen vill stämplas som en klagande olyckskorp, jag vågar inte heller ta upp detta speciellt ofta. Själv lindrar jag tidvis min språkångest genom att hålla mig till reklamens svenskspråkiga versioner och genom att använda webbtjänsternas svenska sidor och andas djupt. Problemet stör till sist inte min vardag överhuvudtaget.

Det viktigaste till sist i det här utbrottet: jag känner svenskspråkiga som har svårigheter med att producera och till och med förstå finska, och finskspråkiga som upplever svenskan svårt att använda och förstå. Själv talar jag svenska till och med mindre än under tidigare besök nu då jag bosatt mig här och det harmar mig lite. Det här beror på att de lokala personerna i kundbetjäningssituationer snabbt och smidigt byter språk till finska då de märker att jag inte är inföding. "Ein o tretti yksi kolmekymmentä" fick mig att skratta flera gånger i marketens kassa under de första somrarna. Vad underbart att man erbjuder alternativ! Det som Jakobstad faktiskt borde stärka och som man kan presentera som en utmärkt modell är den tvåspråkiga praxisen: tillställningar och evenemang som fungerar som vardagliga diskussioner på gatan, där alla använder sitt eget språk. De mest imponerande stunderna av tvåspråkighet har jag mött på Jaros läktare, på vilka andra ställen hejar man på sitt eget lag med båda språkversionerna: hyvä Jaro, heja Jaro!

---

⁴ Staden Jakobstads strategi 2017–2025 <https://www.jakobstad.fi/assets/1/Uploads/Staden-Jakobstads-strategi-2017-2.pdf> sidan besökt 16.2.2020

DISTANSARBETARENS LIVSVILLKOR

Min **maka(/äkta hälft)** har konstaterat att Helsingfors, dit man tar sig med tåg på under fyra timmar, kurerar en plötslig storstadslängtan, då ”man vill se hus med fler än två våningar och människor man inte är släkt med”. Eftersom jag reser mycket i mitt arbete och inte bor på min fädernebygd behöver jag inte huvudstadsregionen ens av dessa orsaker.

Men trafikförbindelserna är ändå viktiga, oberoende av hur bra man trivs i sin nya hemstad. För att man ska kunna hålla kvar dem som kommer måste man se till att de lätt kommer sig iväg! Tågbusstillbindelsen som stöds med offentliga medel är en oersättlig service för mig själv: om jag var beroende av taxiskjuts då jag ska till Bennäs station, skulle jag redan för länge sedan ha varit tvungen att överväga flytt till ett ställe med bättre tågförbindelser. Själv gör jag mitt arbete mest för uppdragsgivare som befinner sig någon annanstans i Finland, men jag betalar skatt i min hemstad Jakobstad. Då är det relevant hur Jakobstad underlättar distansarbetarens och pendlarens liv: hur ser staden till att jag och personer som mig vill bli kvar här fast arbetet inte knyter mig till staden. Det skulle också kunna vara andra vägen: arbetsgivaren kunde befinna sig här, medan arbetsplatsen någon annanstans. På samma sätt kan staden locka lokala företag att flexa arbetslivet, vilket möjliggör distansarbete på annat håll än i Jakobstad – även om löntagarens och frilansarens skatter inte blir kvar i staden är ett företag som etablerar sig här plus för staden.

Behövs det i Jakobstad service och strukturer som stöder distansarbete? Räcker kaféerna och biblioteket till som arbetsutrymmen? Förstås kan en frilansare eller företagare hyra arbetsutrymmen t.ex. på campus, men hur är det med distansarbetarens nätverk och mer öppna co-working-platser? Åtminstone ett fungerande trådlöst nät, tillräckligt med eluttag och garanterad tillgång på kaffe är viktiga för distansarbetaren – och för lokala studerande.

DEN SVARTA HÄSTEN: JAKOBSTAD!

Vad vinner Jakobstad i då, hur förlorar Jakobstad mot mina tidigare hemstäder? Om man granskar Facebook-diskussionernas Jakobstad är det fråga om en stad där man inte kan köra i rondeller, där bilister inte förstår att stanna vid övergångsställen och ungdomarna inte vet att det kan komma ett tåg då bommen är nere vid Frams korsning. I Facebook-grupperna presenteras en stad, i vilken mopopojkar och -flickor stör invånarnas nattsömn och kvällsfrid,

där främmande hundar skäller på gårdarna och där stadsbor som hänvisar till allemansrätten rensar tomtägarens skog på blåbär. På motsvarande sätt är samma Jakobstad en stad vars invånare tackar för berörande konserter, evenemang som ordnas i parker och främlingars vänlighet då de vid kassan märker att plånboken har lämnat hemma, barnet har gått vilse eller turisterna inte hittar fram utan hjälp. De sociala mediernas Jakobstad är en stad där invånarna plockar upp hittegods och bemödar sig om att hitta de rätta ägarna. I staden av diskussionsgrupper klagar invånarna på avfallshanteringen som tömmer sopkärnen för sällan, men också på invånare som likgiltigt skräpar. I samma diskussioner Jakobstad tackar man gratis återvinningsstationer och skryter på loppmarknader och deras ägare. I denna stad av diskussioner samlas aktiva invånare vid rådhusets trappa på fredagar för att påminna om klimatförändringen och vikten av miljöskydd.

Också jag ger poäng för samma saker: invånarnas aktivitet i miljötanket och på samma sätt uppskattar jag Ekorosks återvinningsstation som är gratis och funktionell, de otaliga loppmarknaderna som också främjar flerslags gott med sin verksamhet och Reko-ringarna med lokalproducerad mat. Ända från början har jag varit förtjust i After Eight, en unik kombination av socialt företagande, föreningsverksamhet och tredje sektorns service också i ett vidare perspektiv. De korta avstånden är ett absolut plus (under pausen i konserten kan man springa hem på wc vid behov). Utbudet av kultur och annan service är verkligen inte fy skam i jämförelsen, i vissa fall ligger lilla Jakobstad före större städer. Kaféernas nuvarande öppettider fungerar i en liten stad, pizzorna är goda och lunchutbudet utmärkt. Sett till folkmängden finns det ett imponerande antal professionella och inspirerande yogalärare, gymnastikinstruktörer, personliga tränare och motionsställen. Kombinationen av hemtrevlighet och exotik fungerar, mångfalden av språk och kulturer och studenternas närvaro känns bra.

I Jakobstad önskar jag fortsättning på det positiva med att göra invånarna delaktiga i planeringen av olika utrymmen och service samt med den offentliga kommunikationen och offentliga servicen som håller jämn, tvåspråkig kvalitet. Stadsplaneringen leds av värden, på samma sätt som den frivilliga samhällsaktiviteten. Alla val baseras på vad man anser viktigt och värt att bevara. Om värdepluralism och jämlikhet är erkända aktiva val önskar man att det frimodigt lyfts fram i all verksamhet, inte bara i invånarnas aktiva rörelse. I företagets kommunikation och varumärkesbyggande lyfter man idag ofta fram de värden som förenar företaget och dess målgrupp: de här sakerna vill vi främja, det här tycker vi att är viktigt!

Kommunerna kunde i betydligt högre grad använda sig av det samma: likabehandling, mångfald, miljövänlighet och välbefinnande intresserar både nuvarande och potentiella nya invånare. En värdebaserad kommunikation och att kommunicera om värdena appellerar till personer i min ålder, men också till de yngre generationerna, minst lika mycket som en lista över tillgänglig service eller tillgängliga egnahemshustomter gör.

Kanske skulle det med hjälp av medborgarbudget vara möjligt att kombinera framförandet av värderingar och kommuninvånarnas möjligheter att påverka. Om invånarna skulle ha en viss summa, t.ex. för att ge liv till gågatan eller torget, hur skulle man tillsammans bestämma hur pengarna ska användas? Exempel på större och mindre projekt finns i allt från bibliotek till förnyande av skolgårdar.

Som invånare ser jag förstås alltid det som är viktigt för mig själv. Jag hör till de referensgrupper som jag har valt, jag tar tag i saker som intresserar mig. För en förälder i en barnfamilj är det viktigaste sannolikt rådgivning, dagvård, hälsovårdstjänster och barnvänligt boende. För en studerande som kommer till staden är det kanske en förmånlig bostad och trevliga kaféer. Om jag skulle vara tonåring skulle jag kanske hargas över bristen på platser där man bara kan hänga utan att behöva delta, vara aktiv eller göra något speciellt. Som pensionär skulle jag antagligen uppskatta närservice och hälsovård – vilket börjar vara närmast mig. Men för en person i medelåldern som arbetar heltid och har flexibla arbetstider har staden, med rum för finjusteringar, allt. En annan kanske fäster sin uppmärksamhet på andra teman och detaljer. Mitt Jakobstad är en öppen, kompakt, byalik, kulturell stad som värdesätter mångfald och förstår olikheter.